

are differentiated according to the value of EGDI into four groups: countries with a very high and high level of e-government development, countries with medium and low level of e-government development. It is established that in 2010-2020: the level of development of e-government in the world increased (if in 2010 the average EGDI in the world was 0,45, in 2020 it was 0,6); there were significant country and macro-regional asymmetries and disparities in the development of e-government. It is substantiated that the undisputed leader among macro-regions in terms of development and speed of transformations aimed at the development of e-government was Europe, the outsider was Africa; the most significant success in the development of e-government in the world was achieved in ensuring the development of human capital, the least — in ensuring the development of telecommunications infrastructure, although the most dynamic transformations in macro-regions were in this direction. Among the countries with the greatest success in the development of e-government were Denmark, the Republic of Korea, Australia, the United Kingdom, the United States and the Netherlands; the smallest — Eritrea, CAR, Chad, Niger, Guinea-Bissau.

Key words: e-government, macro-region, country, EGDI, OSI, TII, HCI.

Надійшла до редакції 28.05.2022

DOI : 10.33274/2079-4819-2022-76-1-80-87

JEL : A13, A14, R10, R58

УДК 338.24

Гладкова І.О.,
аспірантка ОП «Економіка»

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gladkova_io@donnuet.edu.ua

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ КРИВОГО РОГУ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ МІСТА

UDC 338.24

Hladkova I. O.,
Postgraduate Student

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: gladkova_io@donnuet.edu.ua

RELATIONSHIP BETWEEN THE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION OF KRYVYI RIH AND THE DEVELOPMENT OF THE TOURIST SPHERE OF THE CITY

Мета. Метою представлено дослідження є оцінка рівня життя населення Кривого Рогу засобом аналізу рівня розвитку туристичної сфери міста.

Методи. Теоретичною базою дослідження є досягнення зарубіжних та вітчизняних науковців щодо ключових параметрів якості життя населення. Джерельною базою для написання даної розвідки стали різноманітні статистичні матеріали, що відображають рівень життя криворіжців, а також маркетингове дослідження 2020 року, присвячене розвитку туристичної галузі у Кривому Розі. Задля досягнення поставленої мети було використано загальні методи дослідження, а саме: емпіричні (спостереження, порівняння, вимірювання), комплексні (аналіз, синтез), теоретичні (сходження від абстрактного до конкретного). Серед спеціальних (економіко-статистичних) методів дослідження перевагу було надано графічним, кореляційним, компонентно-аналітичним та методу групування.

© І. О. Гладкова, 2022

Результати. В статті висвітлено окремі показники якості життя населення на тлі діючих у Кривому Розі практик дозвілля, зокрема, туристичного сектора міста. У даному дослідженні проаналізовано практики внутрішнього промислового туризму, що надавалися мешканцям міста Кривого Рогу Дніпропетровської області впродовж 2020 року. На підставі попередніх публікацій з порушеної тематики, авторка засвідчила факт наявності спектру послуг внутрішнього туризму навіть під час пандемії COVID-19. Розвідка написана на матеріалах, що підготовлені, опрацьовані та збережені в архіві комунального підприємства «Інститут розвитку міста Кривого Рогу». Дана стаття носить ознаки наукової новизни, адже, уміщує раніше не вживаний контент, зокрема, підсумкові результати репрезентативних маркетингових опитувань за методикою анкетування, що були проведені серед жителів та гостей міста Кривого Рогу. Предметом авторського дослідження є сфера туризму як акцентуований показник якості життя населення великого промислового міста. Центральним аспектом проведеного дослідження стала проблема доступності сфер внутрішнього туризму.

Ключові слова: сервіс, туризм, якість обслуговування, рівень життя, економіка, туристичний маркетинг, внутрішній туризм, промисловий туризм.

Постановка проблеми. Сучасному розвитку світового господарства притаманна висока міра непередбачуваності, що, вочевидь, віддзеркалюється на соціально-економічному стані його локальних сегментів. Більшість регіонів світу та усі без винятку національні економіки зазнали негативного впливу, спричиненого пандемією COVID-19. Світова економічна криза посилила соціальні проблеми в багатьох країнах світу: умови проживання населення погіршилися, підвищився рівень бідності, наразі спостерігається глибока деградація довкілля людини. У зв'язку з цим, питання якості життя загалом та у контексті існуючих компонентних взаємозв'язків у соціумі набули особливої актуальності, викликавши бурхливі обговорення у ЗМІ, громадських, наукових, політичних колах тощо.

Вочевидь, що поставлене питання є затребуваним і для криворізької громади. При цьому, туристичну галузь, як параметр якості життя людини, криворіжці відносять до одного з пріоритетних напрямків розвитку міста. Так, з 312-ти опитаних респондентів 287 осіб (81 %) розвиток туризму назвали «важливою справою». На тлі міжрегіонального туризму в межах України внутрішній туризм (в криворізьких реаліях, переважно, промисловий) забезпечує міській економіці належну самопідтримку та сприяє вирішенню деяких соціальних проблем, зокрема,

проблем зайнятості, дозвілля, естетичного та морального виховання молоді тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Порушена нами проблема досліджувалася у різноманітних аспектах і багатьма дотичними до даної тематики науковцями. Проблематика становлення механізмів регулювання розвитку туризму і курортів як соціально-економічного параметра якості життя населення досліджується у працях багатьох українських науковців, серед яких: І. Дзюби [4], О. Мельниченко [7], Н. Баранової та Т. Новікової [1] та ін. Вивчення питань, пов'язаних з впливом туристичного сектора на якість життя мешканців окремого населеного пункту, набуло широкого висвітлення у працях таких дослідників, як: А. І. Головачан [3], О. О. Бейдик [2], В. К. Кіптенко [5], О. А. Карпюк, А. О. Сингаєвська [6].

Спираючись на наукові здобутки попередників, авторка поставила за мету дослідити проблему взаємозв'язку якості життя криворіжців та розвитку туристичної галузі міста на тлі надання послуг у сфері туризму. Враховуючи відсутність подібних досліджень дотепер та факт залучення невживаних раніше аналітичних матеріалів щодо виконання міської програми по розвитку сфери туризму у місті Кривий Ріг, проведена нами робота претендує на визнання її наукової новизни.

Метою статті є виявлення та структурування складових туристичної сфери в Кри-

вому Розі та проведення їх аналізу в параметральному контексті якості життя мешканців міста.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом значення туризму в житті суспільства істотно посилилося. Цьому сприяють зростання доходів населення, збільшення кількості вільного часу, наявність безвізового режиму, привабливість окремих регіонів та інші чинники. Нерідко люди подорожують з освітньою, релігійною, оздоровчою метою. За твердженням науковців, появи нових мандрівників, перш за все, сприяє підвищення рівня життя населення та розширення можливостей вільного пересування світом [3]. На нашу думку, туризм, як один із чинників, що перебуває у взаємозв'язку з проблемою якості життя населення, потребує прискіпливої фахової уваги. Адже, якість життя — це не тільки задоволення життєво важливих потреб людей в охороні здоров'я, освіті та праці, але й в забезпеченні гідних умов для відпочинку та культурного розвитку. Відпочинок, як відомо, сприяє відновленню життєвого потенціалу людини і, у даній іпостасі, туризм постає як один із продуктивних способів його організації.

Туризм, безумовно, різною мірою впливає на життя місцевого населення, формуючи його матеріальну і духовну діяльність, систему цінностей, інтереси тощо. У регіоні, де туризм носить традиційний характер, і кількість туристів поступається чисельності місцевого населення, його обсяги і значення обмежені. У промислово розвинених регіонах України, подібних до Кривбасу, популярними є туристичні подорожі за межі міста і навіть країни. Це пояснюється цілком зрозумілою потребою виїхати у місцевості з незабрудненим повітрям. Водночас, розвиток внутрішнього, промислового туризму у таких містах як Кривий Ріг має неабиякі перспективи і може призвести до позитивних змін соціально-економічного та культурного характеру, себто, суттєво вплинути на зростання показника якості життя місцевого населення. При цьому, слід зазначити, що розвиток внутрішнього туризму у Кривому Розі не є педалюючим чинником у характер-

них для багатьох туристичних місцевостей напруженнях між байдкууючими туристами та працюючим місцевим населенням.

За твердженням науковців, вплив туризму на життя місцевого населення є як позитивним, так і негативним [1]. До позитивних аспектів розвитку туризму слід віднести: створення робочих місць; збільшення доходів, що призводить до підвищення рівня життя місцевого населення; прискорення процесу урбанізації; розвиток міських служб, інфраструктури, культурних організацій; прискорення соціальних та культурних процесів; відродження місцевих культурних цінностей, розвиток народної творчості, традицій, звичаїв; підвищення попиту на товари місцевого виробництва; посилення охорони та відновлення місцевих пам'яток культури; підвищення привабливості регіону; поживлення місцевого культурного життя. До негативних аспектів можна віднести: поляризацію та комерціалізацію інтересів різних груп населення; зростання частки некваліфікованої праці; комерціалізацію культури; втрату самобутності конкретного туристичного спрямування; конфлікти між місцевим населенням та туристами. Негативний вплив туризму може бути викликаний насамперед його спонтанністю, відсутністю попередньої підготовки та контролю. У таких умовах місцеве населення не має можливості пристосуватися до змін, що відбуваються.

На тлі вищезазначених оцінок, внутрішній, промисловий туризм у Кривому Розі сповнений багатьох позитивних і фактично позбавлений вказаних негативних аспектів розвитку, що не може не надихати як місцеву громаду, так і обрану нею владу. Окрім того, розвиток внутрішнього туризму поліпшує якість довкілля, що вкрай актуально для нашої залізорудної столиці. На справедливую думку І. А. Кувшинової, в ринкових умовах господарювання великого значення набуває використання маркетингу (у даному контексті, туристичного), що сприяє зростанню конкурентоспроможності певної території і позитивно впливає на її привабливість, облаштування водойм, поліпшення повітря та якості ґрунтів тощо [3, с.115].

У рамках розвитку внутрішнього туризму Криворізькою міською радою було затверджено програми розвитку у місті промислового туризму. Виконанням поставлених завдань займається відділ економіки Криворізької міської ради та відділ промислового туризму комунального підприємства «Інститут розвитку міста Кривий Ріг».

Слід зазначити, що питання розвитку туризму та загалом потенціалу промислового регіону в туристичній сфері міста надто гостро постало в період пандемії коронавірусу. Означене дослідження відповідно до програми розвитку туризму в Кривому Розі проводилося співробітниками Інституту розвитку міста за допомогою онлайн опитування містян. Останнє тривало впродовж травня-червня місяців 2020 року. В анкетуванні брали участь 312 респондентів віком від 17 до 70 років. Мета опитування полягала у тому, щоб з'ясувати рівень туристичного попиту у посткарантинний період. Методологія дослідження передбачала проведення анкетування шляхом опитування інтернет-аудиторії. Загалом, було заповнено і представлено для аналізу 312 анкет [6].

На питання «Чи плануєте ви подорожі влітку 2020?» понад 82 % респондентів відповіли позитивно.

На питання «Як зазвичай ви відпочиваєте?» 53 % респондентів вказали «поїздки до моря». (рис. 1).

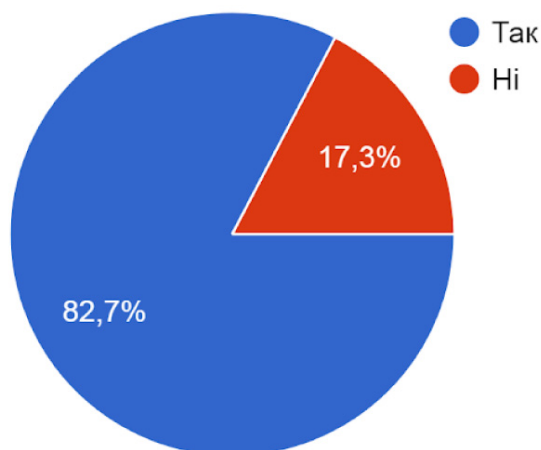

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання «Чи плануєте ви подорожі влітку 2020?» (у %)

Водночас, мандрівки Україною обрали 54 % респондентів. (рис. 2). Тобто є підстави

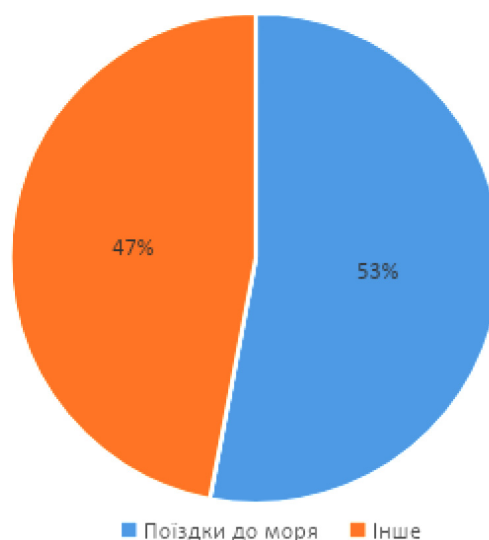

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання «Як зазвичай ви відпочиваєте? (за критерієм «Поїздки до моря»)), (у %)

говорити, що основними напрямками туристичних маршрутів криворіжців є регіональні та міжрегіональні тури у межах України, що позитивно впливає на загальнодержавний розвиток туристичної галузі в країні.

Як найбільш популярний напрямок туристичного відпочинку 55 % опитаних криворіжців виокремили «Пляжний та лікувально-профілактичний туризм».

Варто зауважити, що основними критеріями, що впливають на вибір туристичної мандрівки криворіжцями, є наявність цікавих об'єктів — на це у своїх відповідях вказали 78 % респондентів (рис. 3–4).

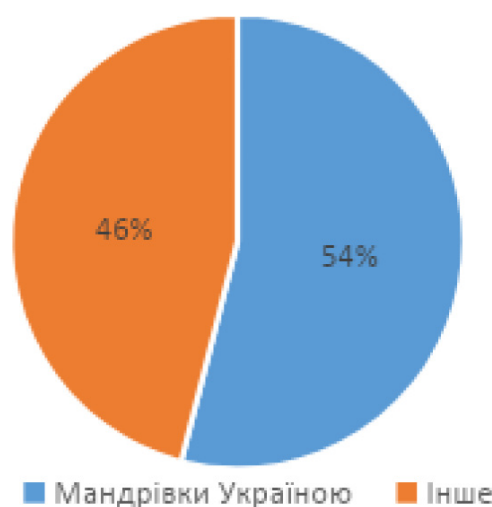

Рис. 3. «Розподіл відповідей на запитання «Як зазвичай ви відпочиваєте? (за критерієм «Мандрівки Україною»)), (у %)

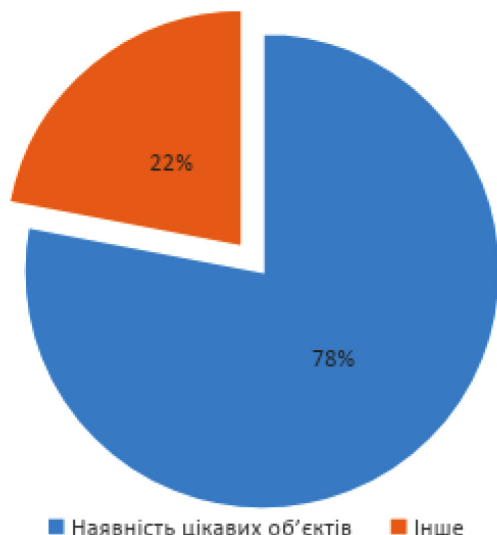

Рис. 4. Розподіл відповідей на запитання «Фактори, що впливають на Ваш вибір туристичної подорожі? (за критерієм «Наявність цікавих об'єктів»)» (у %)

Важливим фактором для здійснення туристичної подорожі є критерії «наявності фінансів» (на це вказали 49 % респондентів) та надання «щорічної відпустки» (про це у своїх анкетах написали 28 % опитаних рис. 5).

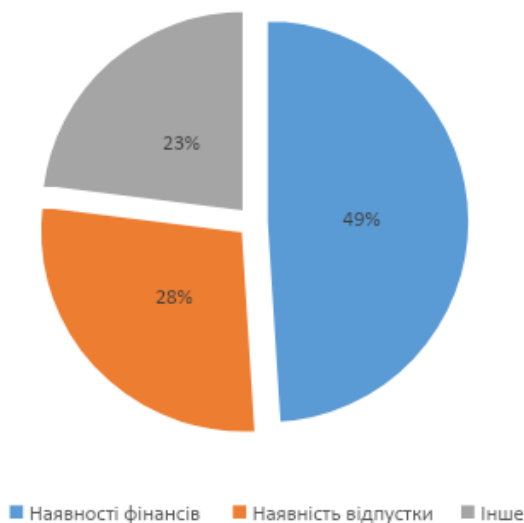

Рис. 5. Розподіл відповідей на запитання «Які фактори стримують вашу туристичну поїздку влітку 2020? (за критеріями "Наявність фінансів" та "Наявність відпустки")» (у %)

Обнадійливим результатом проведеного дослідження стало те, що мешканці Кривого Рогу продемонстрували значну обізнаність у питанні туристичного потенціалу міста. Так, 65 % респондентів відвідували екскурсії містом, а 62 % опитаних відповіли, що мають уявлення про внутрішній туризм і знають

про нові туристичні маршрути у Кривому Розі (рис. 6).

Рис. 6. Розподіл відповідей на запитання «Чи відомо Вам про туризм у Кривому Розі і регіоні?», (у %)

Слід зазначити, що 81 % респондентів вказали на своє бажання долучитися до міських екскурсій (рис. 7).

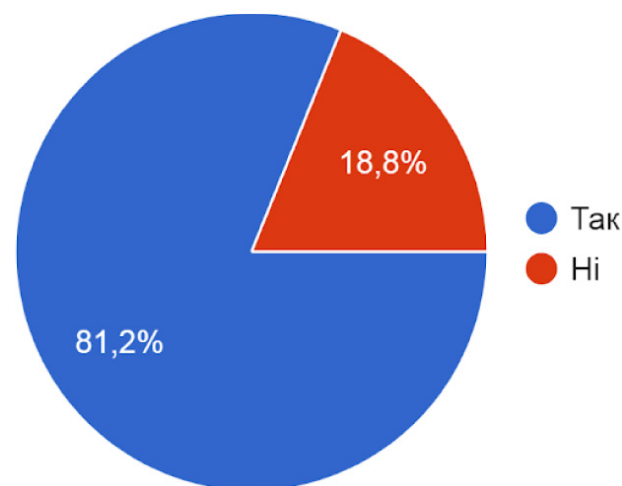

Рис. 7. Розподіл відповідей на запитання «Чи хотіли б Ви долучитися до екскурсій Кривим Рогом влітку 2020 року?», (у %)

Необхідно підкреслити, що в організації внутрішнього, промислового туризму у Кривому Розі актуальним є розвиток екскурсійних подорожей у форматі одно-дводенних турів. Подібні маршрути є добре розробленими та користуються великим попитом у мешканців міста. Цікаво, що 80 % респондентів вказали на свою проінформованість щодо організації криворізького туризму — це сталося завдяки відповідним інтернет-сайтам, що загалом свідчить про достатню інформованість мешканців міста.

Висновки. Отже, сфера туризму, зокрема ті її складові, що пов'язані з індустрією

розваг та відпочинку, мають безпосереднє відношення до формування відповідної якості життя людини. При цьому, туризм уособлює як передумову для підвищення якості життя людини, так і є фіксуючим показником досягнутого рівня якості життя людини у даному соціумі — розвиток внутрішнього туризму покращує соціально-економічні та культурні параметри регіону, а можливість населення долучатися до туристичних подорожей (містом, теренами України та за кордонами держави) свідчить про його матеріальне (наявність коштів) та духовне (наявність розвинутих потреб, тяжіння до нових знань) благополуччя. На тлі динамічного зростання туристичної сфери у Кривому Розі, за результатами проведеного дослідження щодо розвитку туризму у місті у посткарантинний період, вочевидь доцільним є налагодження більш тісної співпраці з регіональними та всеукраїнськими туристичними операторами. Адже, отримані результати свідчать про те, що криворіжці не тільки люблять, але й можуть собі дозволити туристичні розваги: навіть, у важкий ковідний час містяни планували літній відпочинок, понад 50 % учасників анкетування бажали поїхати до моря або відвідати туристичні об'єкти України. При цьому, фінансові ускладнення виникали у менш, ніж половини опитуваних, а серйозною перешкодою до літнього відпочинку ставала відсутність відпустки. На підставі проведеного дослідження можна говорити про те, що криворіжці добре обізнані у питаннях місцевого туризму, з великим бажанням відвідують екскурсії містом та цікавляться новими туристичними маршрутами.

Таким чином, станом на посткарантинний період 2020 року показник туристичної активності мешканців Кривого Рогу був достатньо високим, що позитивно корелювалося з тогочасним показником якості життя криворіжців.

Список літератури

1. Баранова Н. П., Новікова Т. В. Соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціальної політики України. *Центр перспективних соціальних досліджень*. 2020. URL: [http://](http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-56&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27)

www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-56&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27.

2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ «Київський Університет», 2014. 395 с.

3. Головчан А. І. Методика оцінки ефективності функціонування туристичних дестинацій в Україні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (серія «Економічні науки»)*, 2010. Вип. IV (40). С. 131–137.

4. Дзюба І. В., Удотова Л. Ф. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід. *Статистика України*. № 1. 2014. С. 68–73.

5. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : підручник. К. : Знання, 2010. 502 с.

6. Карпюк О. А. Event-менеджмент в туристичній галузі: світовий досвід та перспективи для України / О.А.Карпюк, А.О. Сингаєвська // *Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі: матеріали дев'ятої міжнародної науково-практичної конференції*. Житомир: ЖФ КІБІТ. 2016. С. 39–42.

7. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. 400 с.

8. Рахман М. С. Кон'юнктурний аналіз розвитку готельної індустрії як складової туризму України. *Бізнес Інформ*. 2015. № 11. С. 205–211.

9. Стратегічний план розвитку міста Кривого Рогу на період до 2025 року. 2020. URL: https://kr.gov.ua/ua/osxfile/pg/100415583959267_s_13o/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD2025.pdf (дата звернення 10.08.2021).

10. Скуратівський В. А., Трошинський В. П., Лібанова Е. М. та ін. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трошинського : у 2 ч. К. : НАДУ, 2009. Ч. 1. 456 с.

11. Соціальні індикатори рівня життя населення: Стат. зб. К.: Державний комітет статистики України, 2012. 203 с

12. Тодоров А. Якість життя: критичний аналіз концепцій. К.: Академвидав, 2004. 560 с.

References

1. Baranova, N. P. (2020). *Sotsialni standarty ta sotsialni harantii v systemi sotsialnoi polityky Ukrainy* [Social standards and social guarantees in the system of social policy of Ukraine]. *Tsentr perspektyvnykh sotsialnykh doslidzhen* [Center for Advanced Social Research]. Available at: http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-56&catid=20:2010-06-13-21-06-26 &Itemid=27. [22.05.2022].

2. Beidyk, O. O. (2014). *Rekreatsiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia* [Recreational and tourist resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning] Kyiv, Kyiv University Publ., 395 p.

3. Holovchan, A. I. (2010). *Metodyka otsinky efektyvnosti funkcionuvannia turystichnykh destynatsii v Ukraini* [Methods for assessing the effectiveness of the functioning of tourist destinations in Ukraine]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU (seriia «Economichni nauky»)* Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute of KNTEU (series "Economic Sciences"). Chernivtsi: CHTEI KNTEU, pp. 131–137.

4. Dzyuba, I. V. (2014). Category of living standards: a modern approach [Kategoriya rivnyi zhittia naselennia: suchasnyi pidhid] Statistics of Ukraine. pp. 68–73.

5. Koptenko, V. K. (2010). *Menedzhment turizmu* [Management of tourism]. Kyiv, Znannia Publ., 502 p.

6. Karpiuk, O. A. (2016). *Eventmenedzhment v turystychnii haluzi: svitovyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy* [Event-management in the tourism industry: world experience and prospects for Ukraine]. Current issues, current state and prospects of the tourism industry in Ukraine and Poland: materials of the ninth international scientific-practical conference. Zhytomyr, pp. 39–42.

7. Melnichenko, O. A. (2010). *Pidvischen-nia rivnyi ta yakosti zhittia naselennia* [Raising the level and quality of life of the population]. Kharkiv, Published by HarRI NAPA «Master». 400 p.

8. Rakhman, M. S. (2015). *Koniunkturnyi analiz rozvytku hotelnoi industrii yak skladovoi turizmu Ukrainy* [Conjunctural analysis of the hotel industry as a component of tourism in Ukraine]. Business Inform. Kyiv, no. 11, pp. 205–211.

9. *Stratehichniy plan rozvytku mista Kryvoho Rohu na period do 2025 roku* [Strategic development plan of the city of Kryvyi Rih for the period up to 2025], 2020. Available at: https://kr.gov.ua/ua/osxfile/pg/100415583959267_s_13o/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD2025.pdf [10.08.2021].

10. Skurativskyi, V. A., Troshchynskyi, V. P. & oth. (2009). *Upravlinnia sotsialnym i humanitarnym rozvytkom*. [Management of social and humanitarian development], Part 1. Kyiv, NAPA Publ., 456 p.

11. State Statistics Committee of Ukraine (2012). *Sotsialni indykatory rivnia zhyttia naselennia* [Social indicators of living standards]. Kyiv, 203 p.

12. Todorov, A. (2004). *Yakist zhittia: krytychnyi analiz kontseptsii* [Quality of life: a critical analysis of the concepts]. Kyiv, Akademvydav Publ., 560 p.

Objective. The objective of the presented research is to assess the living standards of the population of Kryvyi Rih by means of analysis of the level of development of the tourist sphere of the city.

Methods. The theoretical basis of the study is the achievements of foreign and domestic scientists on key parameters of quality of life. The source base for writing this survey is a variety of statistical materials that reflect the standard of living of Kryvyi Rih, as well as a marketing study in 2021 on the development of the tourism industry in Kryvyi Rih. In order to achieve this goal,

general research methods are used, namely: empirical (observation, comparison, measurement), complex (analysis, synthesis), theoretical (convergence from abstract to concrete). Among special (economic-statistical) research methods, preference is given to graphical, correlation, component-analytical and grouping methods.

Results. *The article highlights some indicators of the quality of life of the population against the background of existing leisure practices in Kryvyi Rih, in particular, the tourism sector of the city. This study analyzes the practices of domestic industrial tourism provided to residents of Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region during 2021. Based on previous publications on the subject, the author testifies to the fact that there is a range of domestic tourism services, even during the COVID-19 pandemic. The investigation is based on materials prepared, processed and stored in the archives of Kryvyi Rih City Development Institute. This article has features of scientific novelty, because it contains previously unused content, in particular, the final results of representative marketing surveys using questionnaires, which were conducted among residents and guests of Kryvyi Rih. The subject of the author's research is the sphere of tourism as an accentuated indicator of the quality of life of the population of a large industrial city. The central aspect of the study is the problem of accessibility of domestic tourism.*

Key words: *service, tourism, quality of service, standards of living, economy, tourist marketing, domestic tourism, industrial tourism.*

Надійшла до редакції 14.05.2022